

การดำรงชีวิตอย่างแท้จริงของมนุษย์ในทัศนะของไฮเดกเกอร์

ม.ล. นิพาดา เทวกุล

บทนำ

มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger, 1889-1976) นักปรัชญาชาวเยอรมันคนสำคัญของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งความคิดของเขามีอิทธิพลต่อนักปรัชญาส่วนใหญ่ ยุคร่วมสมัยของยุโรป เช่น ซาร์ต (Sartre) กาดาเมอร์ (Gadamer) และ ฟูโก (Foucault) เป็นต้น ไฮเดกเกอร์ (Heidegger, 1962) เสนอความคิดว่า ในยุคที่มนุษย์ชอบทำตามอย่างคนอื่น และทำตามสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยที่ไม่เคยมีความเป็นตัวของตัวเองเลยนั้น ถ้ามนุษย์ได้คิดถึงธรรมชาติที่แท้จริงของการเป็นมนุษย์ นั่นก็คือมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความตายแฝงอยู่ในทุกคนในทุกขณะ และมนุษย์ทุกคนต้องตายด้วยตัวเองโดยให้ใครตายแทนกันไม่ได้ เมื่อนั้นมนุษย์จะหันกลับมาเป็นตัวของตัวเองและเลือกวิถีชีวิตด้วยตัวเอง แทนที่จะปล่อยให้สังคมที่เสื่อมโทรม หรือคนที่เสื่อมทรามมาเป็นตัวกำหนดชีวิตเขาแทนตัวเอง เมื่อนั้นมนุษย์จะสำนึกได้ถึงเสรีภาพที่สร้างชีวิตให้มีคุณค่าและความหมายให้กับตัวเอง ถึงแม้ว่าชีวิตเช่นนั้นจะแตกต่างอย่างที่สุดจากชีวิตของคนในสังคมที่ดำเนินอยู่ก็ตาม ความคิดของไฮเดกเกอร์คล้ายกับคำสอนเรื่องมรณานุสติของพุทธศาสนา เพียงแต่เขาปฏิเสธว่าความคิดของเขาไม่ได้เป็นเรื่องของจริยธรรม ความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่แท้จริงนี้เป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการศึกษาค้นหาความหมายที่แท้จริงของภาวะจริงสูงสุด (Being) อันเป็นพื้นฐานของการมีอยู่ของสรรพสิ่งทั้งปวงซึ่งเป็นจุดหมายที่แท้จริงของปรัชญาของเขามากกว่า

ความคิดของไฮเดกเกอร์นี้น่าสนใจแต่ภาษาที่เขาใช้เขียนนั้นเข้าใจยาก เพราะคำแต่ละคำที่เขาใช้เขาจะให้ความหมายต่างจากความหมายปกติของคำๆ นั้นที่ใช้กันอยู่ประจำ ทำให้ผู้อ่านแต่ละคนต้องตีความหมายของความคิดเขาต่างๆ กันไปตามแหม่มที่แต่ละคนสนใจ ไฮเดกเกอร์เองก็คงทราบถึงเรื่องความยากลำบากในการอ่านหนังสือปรัชญาของเขา เขาจึงกล่าวไว้ว่า “จุดหมายไม่ใช่สิ่งสำคัญ สิ่งสำคัญคือการเดินทาง แม้แต่เพียงก้าวสั้นๆ เพียงก้าวเดียวในการเดินทางนั้นก็ทำให้การเริ่มต้นการเดินทางนั้นมีคุณค่าขึ้นมา” บทความนี้ของผู้เขียนจึงเป็นตัวแทนของก้าวสั้นๆ เพียงก้าวเดียวในการเดินทางที่จะทำให้ความคิดที่น่าสนใจของไฮเดกเกอร์ปรากฏต่อวงการวิชาการ

ธรรมชาติของการดำรงชีวิตของมนุษย์

ไฮเดกเกอร์เริ่มต้นโดยคิดว่า เนื้อหาสาระที่สำคัญของปรัชญาควรเป็นการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของภาวะจริงสูงสุด ในหนังสือ *Being and Time* ซึ่งพิมพ์ในปี ค.ศ. 1927 เขากล่าวว่า การที่มนุษย์จะเข้าถึงภาวะจริงสูงสุดได้ ก็ด้วยการคิดพิจารณาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษอย่างยิ่งกับภาวะจริงสูงสุด เพราะในบรรดาสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ มีแต่มนุษย์เท่านั้นที่สามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับภาวะจริงสูงสุดได้ เช่น มนุษย์สามารถถามเกี่ยวกับจุดหมายหมายของชีวิต ตั้งคำถามว่าทำไมมนุษย์เมื่อเกิดมาแล้วจึงต้องตายในที่สุด ไม่ตายไม่ได้หรือ คำถามเหล่านี้พวกสัตว์ไม่สามารถถามได้ อย่างไรก็ตามมนุษย์ต้องจำไว้ว่ามนุษย์เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น แต่จุดหมายปลายทางอยู่ที่ภาวะจริงสูงสุด ดังนั้นปัญหาสำคัญของปรัชญาจึงไม่ใช่ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ แต่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับภาวะจริงสูงสุด (อภิปรัชญา หรือ เมตาฟิสิกส์) หรือปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติของภาวะจริงสูงสุด เพราะปัญหาทางอภิปรัชญาจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับว่า อะไรอยู่ที่นั่น ไม่ใช่ที่เราจะได้รู้อย่างไรว่ามีอะไรอยู่ที่นั่นบ้าง ดังนั้นจุดหมายของปรัชญาก็คือการเข้าสู่ “to the things themselves” หรือเข้าสู่ความจริงในตัวเอง ซึ่งก็คือภาวะจริงสูงสุดนั่นเอง

ไฮเดกเกอร์คิดว่าวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นแตกต่างจากสิ่งอื่นๆ ไฮเดกเกอร์ใช้คำว่า *Dasein* (ดาซาย) แทนคำว่า *man* ซึ่งใช้แทนความหมายมนุษย์ของนักปรัชญาทุกๆ ไป *Dasein* เป็นคำเยอรมันดั้งเดิม และมีความหมายตามตัวอักษรว่า “ภาวะที่อยู่ที่นั่น” (*being-there*) มนุษย์มีสำนึกรู้ว่าตัวเขาเองนั้นมีภาวะอยู่ในโลกซึ่งแวดล้อมไปด้วยสภาพข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เขาไม่ได้เป็นผู้สร้างขึ้นมา อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์เป็นสิ่งที่อยู่ในภาวะที่มีการกระทำอยู่ตลอดเวลาในโลกนี้ ซึ่งทำให้เขาแตกต่างจากสิ่งอื่นๆ เช่น สัตว์และพืช ไฮเดกเกอร์เน้นในลักษณะที่ปฏิบัติได้จริงในชีวิตมากกว่าเน้นด้านทฤษฎีหรือด้านการคิด การที่มนุษย์สามารถยืนหยัดได้อย่างโดดเด่นและขยายขอบเขตของตนเองให้กว้างขวางออกไปสู่อาณาจักรอันไร้พรมแดนของสรรพสิ่ง (*beings*) ในโลกได้ก็เพราะความสามารถในการกระทำได้จริงในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามไฮเดกเกอร์เน้นว่ามนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ต่างก็มีพื้นฐานสูงสุดร่วมกันนั่นก็คือ ภาวะจริงสูงสุด และปัจจัยพื้นฐานเช่นนี้เองที่ทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจภาวะของตัวเองได้ดีเท่าๆ กับเข้าใจถึงภาวะของสิ่งทั้งหลายได้

สำหรับไฮเดกเกอร์ ความคิดเรื่องมนุษย์นั้นมีความสำคัญเป็นอันมาก เขาได้วิเคราะห์ธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งนำไปสู่ความรู้แจ้งเกี่ยวกับตัวมนุษย์เอง และยังนำไปสู่การรู้แจ้งในภาวะจริงสูงสุดอันเป็นพื้นฐานของการมีอยู่แห่งสรรพสิ่งทั้งปวงรวมทั้งตัวมนุษย์ด้วย ดังนี้

1. ลักษณะแรกของมนุษย์ ก็คือ การเป็นภาวะที่อยู่ในโลกนี้

คำๆ นี้มีความหมายต่อไฮเดกเกอร์มากกว่าที่นักปรัชญาตะวันตกทั่วไปหมายความว่า นักปรัชญาส่วนใหญ่มีทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ว่าเป็นภาวะที่อยู่ในโลก (*being-in-the-world*) อยู่แล้ว โดยพวกเขาตีความประโยคนี้ว่าเป็นการที่มนุษย์รับรู้โลกด้วยการวิเคราะห์ตามหลักเหตุผลของ

ตรรกศาสตร์ โดยปราศจากความสนใจด้วยอารมณ์ความรู้สึก เป็นการที่คนวิเคราะห์จะทำตัวเองให้เหมือนกับผู้สังเกตการณ์ (observer) ของโลกโดยที่ผู้วิเคราะห์แยกตัวอยู่ในโลกอีกโลกหนึ่งต่างหาก ความคิดเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไฮเดกเกอร์ไม่เห็นด้วย การที่มนุษย์มีลักษณะเป็นภาวะที่อยู่ในโลกนี้หมายความว่าคนและโลกต่างรวมอยู่ด้วยกัน ไฮเดกเกอร์เน้นว่ามนุษย์และโลกไม่ได้แยกออกจากกัน การที่ปรัชญาสำนักต่างๆ พยายามที่จะยกย่องสิ่งหนึ่งและดูถูกสิ่งอีกสิ่งหนึ่งนั้น จะก่อให้เกิดการให้ความหมายของการเป็นมนุษย์อย่างผิดๆ ตั้งแต่เริ่มต้นทีเดียว ไฮเดกเกอร์ได้ปฏิเสธความคิดทางจักรวาลวิทยาที่จะกลืนมนุษย์เข้าไปรวมกับความจริงสูงสุดและที่จะทำให้มนุษย์เป็นเพียงสิ่งๆ หนึ่งที่เหมือนกับสิ่งอื่นๆ ในโลก นอกจากนี้ไฮเดกเกอร์ยังปฏิเสธความคิดทางมนุษยวิทยาที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับโลก ไฮเดกเกอร์คิดว่า การเริ่มต้นวิเคราะห์มนุษย์กับ “ภาวะที่อยู่ในโลก” ของเขา จะหมายถึงการย้อนกลับไปสู่สมัยที่โลกและมนุษย์ยังรวมกันอยู่หรือก่อนที่จะมีการแยกกันระหว่างมนุษย์ (subject) และสิ่งอื่นๆ ในโลก (object) อย่างที่คิดสมมุติกันในเวลาต่อมา การที่จะเข้าใจมนุษย์โดยส่วนรวมได้ก็ต้องเข้าใจโดยการผ่านความสัมพันธ์กับโลกที่พวกเขาอยู่เท่านั้น เราไม่สามารถจะเข้าใจมนุษย์โดยตัดโลกของเขาทิ้งไปได้ ดังนั้น ความคิดเรื่องเหตุผลและการรับรู้ของมนุษย์นั้น จะต้องนำมาตีความกันใหม่ให้สัมพันธ์กับโลกที่มนุษย์อยู่ด้วยจึงจะทำให้การตีความมีความหมายและคุณค่ามากยิ่งขึ้น

มนุษย์ในฐานะเป็น “ภาวะที่อยู่ในโลก” นั้นแสดงให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่แตกต่างจากวิถีทางของสิ่งอื่นๆ ในโลก มนุษย์ในฐานะที่มีชีวิตอยู่นั้นจะเกี่ยวข้องโดยมีกิจกรรมกับสิ่งอื่นๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวเขา ถ้ามนุษย์ไม่ก้าวเข้าสู่โลกอย่างเป็นผู้กระทำที่มีชีวิตชีวาแล้ว ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ คงจะเป็นไปไม่ได้ ถ้ามนุษย์จะพยายามดึงตัวเองออกจากโลก โดยทำหน้าที่เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ที่ไม่เอาอารมณ์ความรู้สึกเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย (detached observation) และไม่เอาอารมณ์ความรู้สึกเข้าไปสัมพันธ์กับการตีความคุณค่าและความหมายต่างๆ แล้วมนุษย์ก็จะได้รู้เห็นเพียงสภาพปรากฏภายนอก (appearance) ของสรรพสิ่งทั้งหลายเท่านั้น และหมดหวังที่จะเห็นลึกเข้าไปสู่ความหมายที่แท้จริง (reality) ของสิ่งเหล่านั้นได้ การเข้าไปสัมผัสกับภาวะจริงสูงสุดนั้น มนุษย์ต้องทั้งดำรงชีวิตอยู่และกระทำกิจกรรมต่างๆ ไปพร้อมกัน ในทางเดียวกัน โลกภายนอกก็ไม่สามารถอยู่อย่างอิสระในตัวเองได้อย่างสมบูรณ์โดยไม่ติดต่อสัมพันธ์กับมนุษย์ เพราะโลกภายนอกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นมนุษย์ โดยที่โลกจะเป็นเนื้อหาที่มาของพฤติกรรมมนุษย์ และเป็นเครื่องมือเครื่องมือที่มีศักยภาพแฝงที่มนุษย์จะอาศัยใช้เป็นเครื่องมือในการทำให้ตัวมนุษย์เองเป็นจริงขึ้นมา ดังนั้น โลกจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือเครื่องมือที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์ และเป็นปัจจัยสำคัญของความเป็นมนุษย์ด้วย

2. ลักษณะของความสัมพันธ์ในรูปแบบของความเอาใจใส่ กับมนุษย์มีต่อสิ่งต่างๆ

สอบตัว

จากความคิดของไฮเดกเกอร์ที่ว่ามนุษย์ (subject) และสิ่งต่างๆ ในโลก (object) มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นโดยยืนยันว่า นี่เป็นข้อเท็จจริงพื้นฐานของความเป็นมนุษย์แล้ว มนุษย์จึงต้อง

เอาตัวเองไปเอาใจใส่สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ และคนต่างๆ ในแง่มุมใหม่ๆ ตัวอย่างเช่น สิ่งต่างๆ ในโลกไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่อยู่ตรงที่นั้นๆ เท่านั้นสำหรับผู้สังเกตการณ์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ยังมีคุณสมบัติของการเป็นเครื่องมือหรือเป็นอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับมนุษย์อีกด้วย ส่วนคนอื่น ๆ นั้นก็จะเข้ามาสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์โดยทางปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม ความสัมพันธ์ในความหมายเช่นนี้ ไฮเดกเกอร์ได้ความคิดมาจากคำภาษาเยอรมันว่า *sorge* แปลว่า เอาใจใส่ (*care*) ซึ่งไฮเดกเกอร์เน้นความสำคัญเป็นอันมากเพราะเขาเห็นว่าโครงสร้างของมนุษย์อยู่ในคำว่า “เอาใจใส่” นี้เอง คำว่า “เอาใจใส่” เป็นคำที่แสดงข้อเท็จจริงของการที่คนมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับคนอื่นและกับสิ่งอื่นๆ รอบตัวอย่างบริสุทธิ์ใจสิ่งที่ไฮเดกเกอร์ย้ำมากก็คือมนุษย์สามารถจะรู้สึกเอาใจใส่กับตัวเองได้ด้วย ซึ่งหมายความว่ามนุษย์สามารถจะนำวิถีชีวิตหรือความสนใจต่างๆ ในชีวิตของเขามาพิจารณาใคร่ครวญเพื่อเข้าถึงถึงภาวะจริงสูงสุดอันเป็นพื้นฐานของมนุษย์และสิ่งต่างๆ ทั้งหลายในโลกนี้ได้

การที่มนุษย์มีความรู้สึกสัมพันธ์เอาใจใส่กับโลกนั้น หมายความว่าอย่างไร?

มนุษย์ทุกคนจะมีลักษณะของความเป็นปัจเจกชน (*individuality*) ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่เป็นลักษณะที่หนึ่งเฉยแต่เป็นลักษณะของศักยภาพ หรือมีความเป็นไปได้ต่างๆ ในชีวิตของปัจเจกชนความเป็นไปได้ต่างๆ (*possibilities*) นี้ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ ความเป็นไปได้ของการมีชีวิตอย่างแท้จริงกับความเป็นไปได้ของการมีชีวิตอยู่อย่างไม่แท้จริง

ไฮเดกเกอร์กล่าวว่า สารัตถะหรือลักษณะสำคัญของมนุษย์นั้น (*essence*) ย่อมแฝงอยู่ในวิธีการดำรงชีวิตของเขานั้นเอง (*existence*) มนุษย์ไม่มีลักษณะหรือคุณสมบัติใดๆ ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าอยู่ก่อนการดำรงชีวิตในโลกอย่างทีเพเลโตหรือนักคิดของศาสนาคริสต์เคยคิดกันมา สารัตถะที่แท้จริงของมนุษย์ก็คือ การที่มนุษย์ทำให้ความเป็นไปได้ต่างๆ ทั้งของตัวเองและของสิ่งทั้งหลายเป็นจริงสมบูรณ์ออกมา นี่ไม่ได้หมายความว่า ความเป็นไปได้ต่างๆ นั้น จะเกิดอยู่ตลอดเวลา กับมนุษย์ทุกคน เพราะพวกเขาต่างมีข้อจำกัดในการเลือกสิ่งที่เป็นไปได้ต่างๆ ของพวกเขาอยู่ด้วยเหมือนกัน อย่างไรก็ตามมนุษย์ทุกคนต่างสามารถที่จะเลือกความเป็นไปได้บางอย่างและทำให้เป็นจริงขึ้นมาได้

ความสนใจของมนุษย์ที่มีต่อโลก ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ว่า มนุษย์ต้องเคลื่อนตัวไปข้างหน้าจากจุดใดจุดหนึ่ง ไปสู่จุดอื่นๆ อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ในอดีต ในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต ความรู้สึกของมนุษย์ที่เอาใจใส่กับโลก ก็คือ การที่มนุษย์สามารถตั้งคำถามขึ้นว่า “ฉันจะทำอะไร ฉันสามารถจะใช้อะไรได้บ้าง สิ่งต่างๆ นั้นเข้าข้างฉันหรือเป็นปฏิปักษ์กับฉัน” ปัญหาหรือคำถามเหล่านี้เป็นปัญหาของมนุษย์ที่สามารถเลือกกระทำได้ (*choice*) หรือเป็นปัญหาซึ่งจะไม่มีวันเกิดขึ้นถ้ามนุษย์ไม่มีการเลือก อย่างไรก็ตาม การเลือกของมนุษย์ไม่ใช่เป็นการเลือกออกมาจากความว่างเปล่า แต่เป็นการเลือกต่างๆ ในโลกที่มนุษย์มีชีวิตอยู่

ในตอนแรกนั้นสิ่งต่าง ๆ ในโลกไม่ได้ปรากฏต่อมนุษย์ในฐานะเป็นวัตถุสารธรรมดาทัวไป แต่ปรากฏในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับจุดประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดของมนุษย์ หรืออาจปรากฏในฐานะเป็นอุปสรรคต่อวิถีทางของมนุษย์ก็ได้ ยิ่งกว่านั้นมนุษย์ไม่ได้พบว่าตัวเขามีอยู่ในโลกแต่เพียงผู้เดียวแต่ยังล้อมรอบไปด้วยคนอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งบางทีมนุษย์อาจไม่สามารถที่จะแยกความเป็นไปได้ของปัจเจกชน (individual) ออกจากการเป็นฝูงชนอันไร้ตัวตน (mass) อย่างที่ไฮเดกเกอร์เรียกว่า das man หรือ people ซึ่งก็คือคนที่คิดและทำตามสังคมโดยตลอด

ในชีวิตวันหนึ่ง ๆ นั้น มนุษย์อาจจะยอมรับมาตรฐานความเชื่อ รวมทั้งอคติของสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ โดยมนุษย์อาจพอใจในการสวมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ออกแบบให้กับคนทั่วไปได้ใช้กัน อาจะพอใจกับการขึ้นรถเมล์ร่วมกับคนอื่น ๆ พอใจกับการอ่านหนังสือพิมพ์ที่เขียนให้คนทั่ว ๆ ไปอ่าน และพอใจกับทุก ๆ รายละเอียดของชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีทางของสังคมหรือของคนส่วนใหญ่ เพียงเพราะคิดว่าสังคมเป็นตัวกำหนดชีวิตมนุษย์ อะไรที่สังคมส่วนใหญ่ทำกันจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่คนในสังคมจะกระทำตาม ในขณะที่เดียวกันอะไรที่สังคมไม่นิยม ก็เป็นสิ่งที่คนไม่ควรกระทำ นี่เป็นความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงของมนุษย์ที่มองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิตของมนุษย์แต่ละคนหรือปัจเจกชน กับวิถีชีวิตของฝูงชนหรือคนในสังคม ไฮเดกเกอร์เรียกสภาพชีวิตของมนุษย์ที่ทำตามคนอื่นหรือทำตามสังคมตลอดเวลาโดยปราศจากความคิดพิจารณาใคร่ครวญว่าชีวิตเช่นนั้นถูกต้องดีจริงหรือไม่ว่าเป็น **ชีวิตที่ไม่แท้จริง** (inauthentic existence) ในความเป็นจริงแล้ว มนุษย์จำเป็นต้อง ก้าวไปข้างหน้าให้ทันเวลาและทำให้ความฝันหรือความเป็นไปได้ต่าง ๆ ในชีวิตให้เป็นจริงขึ้นมา แต่สิ่งที่มนุษย์กระทำจริง ๆ ก็คือการเปลี่ยนความเป็นไปได้ต่าง ๆ ในชีวิตของตัวเองไปสู่การเป็นสิ่งที่ไร้ตัวตน ไร้อิสระ ไร้ความเป็นตัวของตัวเอง เป็นการเปลี่ยนไปสู่ชีวิตที่ไม่แท้จริงในการเป็นตัวของตัวเอง เปลี่ยนไปสู่ชีวิตที่รู้สึกสบายใจที่จะได้ทำอะไรให้เหมือนกับคนอื่นอีกนับเป็นแสนคนรอบตัวเรา นั่นก็คือ การเปลี่ยนสภาพของตัวเองจริง ๆ ให้คล้ายตามไปกับคนในสังคมส่วนใหญ่ หรือทำตัวให้กลมกลืนและกลืนหายเข้าไปในสังคมนั่นเอง ทำให้ไม่ต้องรู้สึกแปลกแยกจากสังคมหรือคนรอบข้าง เพราะอะไรที่เขาคิดก็คือสิ่งที่สังคมคิด อะไรที่เขารู้สึกก็คือสิ่งที่สังคมรู้สึกและอะไรที่เขาทำก็คือสิ่งที่สังคมทำอยู่แล้วนั่นเอง ความสบายอกสบายใจเช่นนี้ต้องแลกมาด้วยเสรีภาพและจิตวิญญาณของตัวเอง ความเป็นตัวของตัวเองของเขาแต่ละคนจะค่อย ๆ สูญหายไปไปในที่สุด

การมีชีวิตอย่างแท้จริง (authentic existence) จะเริ่มต้นด้วยการที่มนุษย์มองเห็นและเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า เขาคือใคร เขาเป็นอะไร เขาต้องการทำอะไร ในทันทีทันใดที่เขาคิดใคร่ครวญและรู้สึกนั่นเองเขาก็จะสามารถเข้าใจความเป็นจริงของมนุษย์ได้ว่ามนุษย์แต่ละคนนั้นจะมีลักษณะอันเป็นพิเศษเฉพาะของตัวเองซึ่งแตกต่างจากคนอื่น ๆ การที่มนุษย์แต่ละคนหรือปัจเจกชนมีความเป็นไปได้ต่าง ๆ ในชีวิตซึ่งเขาแต่ละคนจะทำให้มันเป็นจริงสมบูรณ์ออกมาเป็นเองที่ทำให้ความสัมพันธ์ซึ่งก็คือความรัก

ความสนใจ ความเอาใจใส่ ที่มีต่อโลกสามารถจะกลายเป็นความรักความห่วงใยที่แท้จริง อันจะทำให้ความเป็นไปได้ต่างๆ ในโลกนี้ของมนุษย์แต่ละคนเป็นจริงสมบูรณ์ออกมาด้วยตัวของเขาเอง แทนที่จะเป็นเพียงมนุษย์ที่มีแต่ความห่วงใยกังวลในการที่จะต้องทำตามคนอื่นส่วนใหญ่ในสังคม และกระทำสิ่งต่างๆ ตามอย่างที่คุณอื่นๆ ในสังคมคิดว่ามีความสำคัญต่อชีวิตของพวกเขา มนุษย์ที่มีชีวิตอย่างแท้จริงจะเลือกทำหรือเลือกคิดด้วยตัวเองอย่างเป็นเสรีโดยไม่ต้องให้สังคมมาเป็นตัวกำหนด

ในการเป็นมนุษย์นั้น มนุษย์ (Dasein) มีอารมณ์ความรู้สึกพื้นฐานต่างๆ ดังนี้

1. อารมณ์ความรู้สึกเหมือนถูกโยนเข้ามาในโลก (being-thrown-into-this-world) โดยมนุษย์ไม่เคยให้ความยินยอมเห็นชอบด้วย มนุษย์ถูกมอบหมายหน้าที่ต่างๆ ในโลกให้รับผิดชอบ โดยไม่เคยได้รับการทบทวนปรึกษาหารือมาก่อนว่า ยินดีหรือต้องการที่จะรับผิดชอบต่อหน้าที่เหล่านั้นหรือไม่ และอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ก็คือประสบการณ์ของมนุษย์ในเรื่องคุณสมบัติอันลึกลับดำมืดของชีวิตในโลกที่ยากจะเข้าใจหรือทำได้ นี่คือลักษณะสำคัญที่แยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างไฮเดกเกอร์กับนักปรัชญาศาสนาทั้งปวงที่สั่งสอนให้มนุษย์ปล่อยวางจากโลก ไฮเดกเกอร์ไม่ได้มีความคิดว่ามนุษย์จะต้องตีตัวถอยห่างออกจากโลก เมื่อเกิดความรู้สึกว่าตัวเองถูกมัดมือชกหรือถูกโยนเข้ามาสู่ชีวิตในโลก โดยที่ตัวเองไม่ได้ยินยอมพร้อมใจด้วย ไฮเดกเกอร์มองอารมณ์ความรู้สึกเช่นที่ว่านี้เป็นอารมณ์อันท้าทายที่จะทำให้มนุษย์ได้มีโอกาสที่จะสร้างโลกนี้ให้เป็นโลกของมนุษย์อย่างแท้จริง การล่วงรู้ถึงความลึกลับของชีวิตว่า ชีวิตสักวันหนึ่งจะต้องดับสูญ (nothingness) ไปนั้น ทำให้มนุษย์เริ่มมีความพยายามที่จะนำพาชีวิตไปสู่เสียงเรียกร้องของภาวะจริงสูงสุดมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แทนที่มนุษย์จะรับรับคำท้าทายเช่นที่ว่านี้ มนุษย์กลับพยายามหลีกเลี่ยงหนีไปให้พ้นจากการท้าทาย แทนที่มนุษย์จะสร้างโลกให้เป็นอย่างที่เขาต้องการให้มันเป็น มนุษย์กลับพยายามทำโลกให้เป็นสถานที่ที่เขาคุ้นเคยอยู่กับคนอื่นๆ และทำตัวให้รู้สึกสบายใจในโลกแห่งความคุ้นเคยสุขสบาย ซึ่งก็คือการมีชีวิตอย่างกลมกลืนกับความหมายของสังคมนั่นเอง อย่างไรก็ตามความรู้สึกสนใจกับธรรมชาติของชีวิตที่แท้จริงหรือความรู้สึกสนใจต่อความสัมพันธ์ที่ตัวมนุษย์มีกับภาวะจริงสูงสุดนั้น เป็นความรู้สึกที่ไม่สามารถจะสูญหายไปได้ง่ายๆ แม้บางครั้งมนุษย์จะพยายามปิดหู ปิดตา และปิดใจไม่ยอมที่จะรับรู้ถึงมัน แต่อารมณ์ความรู้สึกกระวนกระวายสงสัยใคร่รู้ อันเป็นสัจชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์ก็ยังเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องตั้งคำถามบางอย่าง เช่น ความตาย กับตัวมนุษย์เอง

2. อารมณ์ความรู้สึกกระวนกระวายทุกข์ใจโดยไม่มีสาเหตุ (anxiety) ความตื่นเต้นกระวนกระวายนี้ไม่เหมือนกับความกลัว เพราะความรู้สึกกลัวจะต้องมีสาเหตุจากบางสิ่งบางอย่าง เช่น กลัวความมืดในห้องเป็นต้น ความรู้สึกตื่นเต้นกระวนกระวายโดยไม่มีสาเหตุเช่นนี้ อาจจะดูว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นเลยก็ได้จากจุดยืนของผู้สังเกตการณ์ภายนอก อย่างไรก็ตามไฮเดกเกอร์กล่าวว่าความรู้สึกกระวนกระวายทุกข์ใจโดยไม่มีสาเหตุ (anxiety) เช่นนี้ เป็นประสบการณ์ของอารมณ์

ความรู้สึกร่วมขึ้นพื้นฐานของมนุษย์ ไฮเดกเกอร์คิดว่า ความรู้สึกกระวนกระวายทุกจิตใจโดยไม่มีสาเหตุนี้ เป็นความรู้สึกสำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงความไม่แน่นอนของชีวิตที่พวกเขา กำลัง ดำเนินอยู่ เพราะในความรู้สึกกระวนกระวายทุกจิตใจโดยไม่มีสาเหตุนี้เองที่มนุษย์จะได้เผชิญหน้า กับความดับสูญ หรือความตายโดยตรง ความรู้สึกกระวนกระวายทุกจิตใจโดยไม่มีสาเหตุนี้จะไม่เหมือนกับ ความรู้สึกกลัวหรือความรู้สึกไม่เข้าใจที่เกิดขึ้นตามปกติ แต่ความรู้สึกกระวนกระวายทุกจิตใจโดยไม่มี สาเหตุนี้เป็นการเผชิญหน้ากับความดับสูญหรือความตายโดยตรง อันจะเป็นการแผ้วถางทางให้เกิด การเข้าใจความหมายของการมีชีวิตอยู่อย่างแท้จริงได้ (authentic existence) ทั้งยังเป็นการ นำไปสู่การค้นหาพื้นฐานที่แท้จริงของชีวิตมนุษย์ในภาวะจริงสูงสุดได้อีกด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า ไฮเดกเกอร์แก้ปัญหาในการที่มนุษย์ต้องเผชิญกับการที่ชีวิตสูญสลายหรือการตายด้วยวิธีการที่น่าสนใจ ในเชิงสร้างสรรค์ ดังจะเห็นจากคำของ ไฮเดกเกอร์ที่กล่าวว่า ความรู้สึกกระวนกระวายทุกจิตใจโดยไม่มี สาเหตุนี้มีคุณประโยชน์ต่อมนุษย์ผู้มีความรู้สึกเช่นนี้เป็นอันมาก เพราะสามารถที่จะยกมนุษย์ ให้ออกจากสภาพที่ไร้ความหมายของการมีชีวิตอยู่ไปวันหนึ่งวันหนึ่งในแบบของ “ใครๆ” ก็ได้ ในความหมายของฝูงชน คนธรรมดา ข้าราชการ ที่เป็นกันอยู่ ชีวิตวันหนึ่งๆ ของ “ใครๆ” นั้นเป็นชีวิตที่ “ใครๆ” อยากจะทำอะไรอย่างที่คุณอื่นๆ ทำไปเขาทำกัน มนุษย์จะพูดจาเหมือนๆ กับที่คนอื่นเขาพูดกัน แม้แต่บางคนที่เคยคิดว่าโลกนี้น่ากลัวและไร้เหตุผล นานๆ เข้าก็กลายเป็นโลกที่คนทั่วไปรู้จักคุ้นเคย ซึ่งเต็มไปด้วยชีวิตที่มั่นคงสะดวกสบายและสอดคล้องกับคนอื่นๆ รอบตัว

นักคิดรุ่นใหม่หลายคน เช่น ฟูโก (Foucault) หรือ แดริดา (Derrida) ต่างก็แสดงความคิดเห็น ไม่พอใจกับยุคของฝูงชน (mass man) อันเป็นปรากฏการณ์ใหม่เฉพาะตัวในยุคปัจจุบันนี้ แต่คำว่า “ใคร ๆ” ที่ไฮเดกเกอร์ใช้นั้น จะหมายถึงลักษณะพื้นฐานของการดำรงชีวิตของคนไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ไม่ว่าจะเป็นยุคโบราณ ยุคอียิปต์ หรือแม้แต่ในยุคยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นี้ก็ตาม การใช้ชีวิต แบบการปล่อยชีวิตไปวันหนึ่งๆ โดยไม่มีแก่นสารสาระ หรือการปล่อยตัวเองให้จมปลักอยู่กับสิ่งธรรมดา ไร้สาระทุกวี่ทุกวันเช่นนี้จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตตามมา เพราะแม้แต่คนที่รู้สึกสำนึกถึงการ ปล่อยชีวิตให้ไร้สาระไปวันๆ เช่นนี้ก็ยังไม่สามารถที่จะเอาชนะวิถีชีวิตของตนเช่นนี้ได้ และจะยอม พ่ายแพ้ตกอยู่ในอำนาจของมัน ด้วยเหตุผลที่ว่าในสังคมที่เต็มไปด้วยธรรมเนียมปฏิบัตินั้น การดำเนิน ชีวิตที่ประสานประโยชน์เข้าด้วยกัน หรือคล้ายตามกันนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำ เป็นที่น่าสังเกตว่า อันตรายของชีวิตนั้นจะเกิดจากความโน้มเอียงจนเป็นนิสัยที่จะต้องทำตามอย่างกัน หรือทำอะไรเหมือนๆ กันนี้เอง และความโน้มเอียงเช่นที่ว่านี้ ก็จะช่วยย่นอายุขัยเข้าไป ครอบคลุมทุกๆ อย่างที่ขวางหน้าโดยที่มนุษย์ผู้ตกเป็นเหยื่อทั้งหลายก็ไม่ได้ทันที่จะรู้สึกตัว นี่เป็นเหตุผลว่า ทำไมไฮเดกเกอร์จึงคิดว่าความรู้สึกกระวนกระวายทุกจิตใจโดยไม่มีสาเหตุ (anxiety) เป็นสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ ทำให้ถูกคิดขึ้นมาได้ถึงการการค้นหาความหมายของชีวิตด้วยตัวเองแทนที่จะให้สังคมเป็นผู้กำหนด

ไฮเดกเกอร์กล่าวว่า นักจิตวิทยามักจะมองความรู้สึกกระวนกระวายทุกขใจโดยไม่มีสาเหตุ เช่นนี้ไปในทางลบว่าความรู้สึกเช่นนี้เป็นผลลัพธ์อันเกิดจากการที่มนุษย์ไม่สามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างถูกต้อง แต่สำหรับไฮเดกเกอร์แล้ว อารมณ์ความรู้สึกพื้นฐานของความกระวนกระวายทุกขใจ เช่นนี้จะเข้าไปกระชากตัวคนๆ นั้นโดยรวม และทำให้เขาได้รู้ตัวว่าเขากำลังดำเนินชีวิตที่ออกห่างจากภาวะจริงสูงสุด ความรู้สึกกระวนกระวายแบบนี้ จะเขย่าคนๆ นั้นให้รู้สึกว่าเขาเองกำลังตกอยู่ในอันตรายอย่างที่สุด ในการทั้งความเป็นตัวของตัวเองแล้วหันไปรับเอาท่าทีที่จะต้องทำอะไรเหมือนหรือสอดคล้องกับคนอื่นในสังคมเข้ามาแทน การสำนึกถึงธรรมชาติความเป็นตัวของตัวเองเช่นนี้ ทำให้พลังเสรีภาพของคนๆ ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระออกมา ในขณะที่เดียวกันไฮเดกเกอร์ไม่ได้กล่าวว่า ความรู้สึกกระวนกระวายที่เกิดขึ้นในคนจะเป็นประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นที่น่าพึงพอใจ เขาย้ำให้เห็นความจริงที่ว่า ความรู้สึกกระวนกระวายเช่นนี้จะทำให้คนผู้นั้นมีความรู้สึกแตกเป็นเสี่ยงๆ ไม่มีขึ้นดี และทำให้คนๆ นั้นได้รับรู้ถึงสภาพที่แท้จริงว่าตัวเขานั้นช่างโดดเดี่ยวอ้างว้างเพียงใด และแล้วความรู้สึกกระวนกระวายทุกขใจโดยไม่มีสาเหตุก็จะโยนเขาให้กลับมาสู่ความเป็นตัวของตัวเองใหม่ที่เป็นอิสระจากสังคม ไฮเดกเกอร์คิดว่าประสบการณ์เช่นนี้มีค่ามากที่สุดในชีวิตเพราะทำให้เกิดเหตุการณ์อื่นๆ ในชีวิตกลายเป็นสิ่งไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามการดำเนินชีวิตที่แท้จริงก็ไม่ใช่เป็นชีวิตที่สุขสบายที่คนผู้นั้นจะรู้สึกคุ้นเคยได้ง่ายเช่นกัน เพราะการเป็นตัวของตัวเองที่จะต้องสวนกับกระแสค่านิยมของสังคมนั้น ต้องใช้ความแข็งแกร่งของจิตใจ ความอดทนและความพยายามเป็นอย่างสูง ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจเลยว่า คนเราพยายามครั้งแล้วครั้งเล่าที่จะกลับไปอยู่ ณ จุดเดิมที่เขาเพิ่งจากมานั้นก็คือคนพยายามกลับไปสู่บรรยากาศของความกลมกลืนประนีประนอมที่ทุกคนทำอะไรคล้ายๆ กัน และก้าวไปสู่โลกของความสุขสบายของการมีชีวิตไปวันหนึ่งๆ โดยไม่ต้องคิดอะไรมากความ อย่างไรก็ตามในการกลับไปหาชีวิตไร้สาระแบบเดิมที่ดำเนินไปวันหนึ่งๆ นั้น จะทำให้คนผู้นั้นสูญเสียสมรรถนะในการพัฒนาความเป็นไปได้ต่างๆ ในชีวิตให้เป็นจริงขึ้นมา ดังนั้นเขาจึงสูญเสียโอกาสที่จะมีชีวิตที่แท้จริงไป คนที่ว่านี้จะดื้อดึงอยู่ในโลกของสรรพสิ่งทั้งหลาย และละทิ้งความสนใจที่มนุษย์พึงมีต่อภาวะจริงสูงสุด อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตของสรรพสิ่งทั้งปวงในโลกนี้ไป

สำหรับไฮเดกเกอร์ **มนุษย์ที่อยู่ในสภาพชีวิตที่ไม่จริงนั้น** จะเป็นคนใช้ชีวิตอย่างลุ่มหลง (ซึ่งไม่ได้เกี่ยวกับความคิดเรื่องบาป) มนุษย์พวกนี้จะมองไม่เห็นความจริงของความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับโลก มีความรู้สึกกำกวมและคลุมเครือในส่วนของความสัมพันธ์กับความจริง เพราะบางครั้งพวกเขาก็รู้ว่าสิ่งต่างๆ นั้นเป็นอย่างไรแต่บางครั้งก็ไม่รู้ เพราะพวกเขาไม่ได้มองสิ่งต่างๆ ด้วยความเข้าใจแต่เพียงมองตามทัศนะของสังคมรอบด้าน มนุษย์ที่มีชีวิตอย่างไม่จริงเหล่านี้จะมองทุกๆ อย่างเพียงผิวเผินแค่เปลือกนอก พวกเขาไม่สามารถที่จะสร้างความคิดหรือคำพูดของตัวเองได้จึงต้องเลียนแบบสังคมตลอดเวลา แต่เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์หันมาคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับความตายของตัวเอง ความคิดเรื่องความตายนี้จะทำให้มนุษย์กลับกลายเป็นคนใหม่ในร่างเก่า การเข้าใจและการยอมรับในความตายของตัวเองนั้น ทำให้เรามีตัวตนจริงๆ ขึ้นมา มีความเป็นตัวของตัวเองและยอมรับความตายของตนเอง

และจะเกิดการหยั่งเห็นความจริงภายใน (insight) ที่ว่า ชีวิตของคนไม่แน่นอน พร้อมจะตายได้ทุกขณะ ดังนั้นการตัดสินใจกระทำสิ่งใดๆ ของมนุษย์ทุกๆ ครั้ง โดยที่มีสติระลึกถึงความตายจะทำให้มนุษย์เป็นอิสระจากการเข้าไปสนใจหรือการกระทำในสิ่งที่ไร้สาระ อย่างชีวิตของมนุษย์ทุกๆ ไป (das man) เมื่อมนุษย์สามารถเอาชนะตัวเองไม่ให้มีชีวิตเหลวไหลไร้สาระแบบคนอื่น ในสังคมได้ และมนุษย์สามารถที่จะยืนหยัดในการยอมรับเสรีภาพในการใช้ชีวิตและเลือกสิ่งที่เป็นไปได้ต่างๆ โดยมีจุดหมาย คือความตายเป็นที่ตั้งแห่งสติ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับความเป็นคนของตนเอง โดยภาพรวมที่สมบูรณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาวะจริงสูงสุดของโลกของชีวิตได้

มนุษย์ที่แท้จริงจะมีชีวิตอยู่กับการตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่างๆ และให้ความหมายและคุณค่าแก่โลกด้วยตัวเอง ดังนั้นมนุษย์จึงทำให้ทุกๆ ขณะของชีวิตของเขาสมบูรณ์เต็มเปี่ยม และสามารถสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงชีวิตกับอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้ นี่เป็นลักษณะที่สำคัญของกาลเวลา (Time) โดยภาพรวม นั่นก็คือ มนุษย์สามารถที่จะเข้าถึงธรรมชาติที่แท้จริงของกาลเวลาได้ ในทางตรงกันข้าม คนที่ไม่มีชีวิตอย่างแท้จริง เช่น คนทั่วไปที่ทำตามอย่างคนอื่นในสังคมจะมีชีวิตอยู่กับปัจจุบันแบบสบายๆ และปราศจากความกังวลสนใจเรื่องใดๆ ที่มีสาระ คนพวกนี้จะไม่ลืมอดีตหลงอยู่กับปัจจุบันและไม่สนใจกับอนาคต พวกเขาได้มองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าชีวิตที่แท้จริงนั้นจะต้องสัมพันธ์กันกับกาลเวลา คนธรรมดาๆ มักจะคิดถึงกาลเวลาว่าเป็นสิ่งที่แยกกันเป็นสิ่งที่ผ่านมาแล้ว กำลังเป็นอยู่และเป็นสิ่งที่จะเป็นต่อไป แต่ไฮเดกเกอร์ไม่คิดเช่นนั้น การเป็นคน หมายถึง การมีชีวิตในทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต เหมือนๆ กัน บางทีก็เป็นตัวเอง บางทีก็เป็นของคนอื่น ในการที่มนุษย์เหล่านี้สนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ได้หมายความว่าพวกเขาจะ “เข้าใจ” อะไรในสิ่งนั้นจริงๆ แต่เป็นเพียง “ความอยากรู้อยากเห็น” ดิ้นๆ ที่ไม่ได้มีความสำคัญอันเป็นแรงจูงใจให้สนใจในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้งแท้จริง มนุษย์ที่มีชีวิตแบบไม่จริงเช่นนี้ จะมีวิธีการพูดแบบเด็กๆ หรือแบบนกแก้วนกขุนทองที่ไม่มีสาระ และไม่มีความหมายอะไรจริงจัง ซึ่งการพูดด้วยวิธีการนี้จะผิดกับการพูดแบบมนุษย์ที่มีสาระ มีความคิดและมีปัญญา

ไฮเดกเกอร์คิดว่า มนุษย์บางคนสามารถใช้ชีวิตทั้งชีวิตแบบไม่แท้จริงได้ โดยไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพชีวิตแบบอื่นเลย ดังนั้นการกลับมาคิดใคร่ครวญ (reflection) ในเรื่องการใช้ชีวิตประจำวัน อาจจะหันเหความสนใจของมนุษย์เหล่านั้นให้กลับมาสู่การดำรงสภาพชีวิตที่แท้จริงได้ และอาจจะช่วยเปิดหูเปิดตาให้ตัวเขาเห็นสภาพที่แท้จริงของตัวเขาในโลกแห่งเสรีภาพในการเลือกและการรับผิดชอบ ถ้ามนุษย์ได้เห็นความจริงอันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะเท่านั้นแล้ว เขาก็อาจจะเห็นพลังของความสามารถของเขาว่า เขาและตัวเขาคนเดียวเท่านั้นที่รับผิดชอบต่อการสร้างคุณค่าให้แก่โลก มนุษย์อาจจะเห็นความจริงอีกประการหนึ่งว่าในขณะที่เขามีความเกี่ยวข้องสนใจโลกอยู่นั้น คนทั่วไปจะยอมรับความหมายและความสำคัญต่างๆ ที่ผู้อื่นและสังคมเป็นผู้กำหนด ในสภาพเช่นนี้มนุษย์จะมีลักษณะเป็นผู้รับ (passive) ความหมายสำคัญจากภายนอกเข้ามาสู่ตัวเอง แต่เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ได้เห็นแจ้งถึงความจริงเกี่ยวกับตัวเอง เขาจะเห็นว่าคนภายนอกต่างๆ ไปนั้นไม่สามารถจะเป็นที่มาของความหมายสำคัญต่างๆ ในชีวิตของตัวเขาได้ เพราะตัวเขาเท่านั้นที่จะสามารถหยิบยื่นหรือกำหนดคุณค่าต่างๆ ที่เขาเลือก

ให้กับสิ่งทั้งหลายรอบตัว และในสภาพเช่นนี้เองที่มนุษย์จะมีลักษณะเป็นผู้กระทำ (active) การสร้างสรรค์คุณค่าต่างๆ ให้กับโลกภายนอกด้วยตัวเอง ในจุดๆนี้เองที่มนุษย์เริ่มที่จะพบตัวตน และชีวิตที่แท้จริง (authentic) โดยที่มนุษย์จะเกิดความรู้สึกตื่นเต้นกระวนกระวายทุกขใจ โดยไม่มีสาเหตุจากภายนอก โดยที่ความรู้สึกกระวนกระวายทุกขใจโดยไม่มีสาเหตุเช่นที่ว่านี้ เกิดจากการสำนึกถึงสภาพอันโดดเดี่ยวเปล่าเปลี่ยวปราศจากการช่วยเหลือใดๆ ในโลก มนุษย์ก็จะเริ่มคิดสงสัยถึงความจริงเกี่ยวกับโลก เพราะเขาเริ่มจะเห็นความจริงที่ว่า เขานั้นเองที่เป็นที่มาของความจริงเกี่ยวกับโลก แม้แต่สภาพของตัวเองเขาเองในโลกนี้ก็น่าสงสัย เช่น ทำไมเขาจึงต้องตาย ดังนั้นเขาจึงไม่สามารถที่กักอะไรได้ง่ายๆ อีกต่อไป ดังนั้นความรู้สึกกระวนกระวายทุกขใจโดยไม่มีสาเหตุ จึงมีความสำคัญในชีวิตรมนุษย์เพราะความรู้สึกเช่นนี้เอง ที่เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์หันมาค้นหาวิถีการดำเนินชีวิตที่แท้จริงที่ตัวเขาเป็นผู้กำหนดคุณค่าให้กับสิ่งต่างๆ ในโลก แทนที่จะปล่อยให้โลกภายนอกและคนอื่นๆ ภายนอกมาเป็นตัวกำหนดคุณค่าและความหมายให้กับชีวิตของเขา

มนุษย์คือภาวะที่มีความตายแฝงอยู่ (being-towards-death)

ถึงแม้ว่ามนุษย์ทุกๆ ไปจะพยายามหลีกเลี่ยงหนีจากความรู้สึกกระวนกระวายทุกขใจโดยไม่มีสาเหตุของตัวเองมากเท่าใดก็ตาม แต่ก็ยังมีปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่งที่มนุษย์ไม่สามารถที่จะละเลยหรือทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ได้ ปรากฏการณ์ที่ว่านี้จะเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับความรู้สึกกระวนกระวายทุกขใจมาก ปรากฏการณ์ที่ว่านั้นก็คือความตายนั่นเอง

มนุษย์มักจะไม่ค่อยคิดพิจารณาถึงความตายของตัวเอง แต่ไฮเดกเกอร์คิดว่า ความตายเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญยิ่งของชีวิตรมนุษย์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำกัดของชีวิตเขา มนุษย์ทุกๆ ไปมักจะคิดถึงความตายว่าเป็นส่วนปลายสุดของเส้นทางชีวิตอันดำเนินสืบต่อมาเป็นปีๆ ความตายในความหมายนี้ จะหมายถึง จุดจบซึ่งเกิดขึ้นอย่างทันทีทันใดโดยไม่รู้ตัว แต่สำหรับมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอย่างแท้จริงในโลกนี้ เขาจะรู้จักความตายในฐานะเป็นการสำนึกถึงที่ข้ามผ่านอยู่ในทุกขณะของชีวิตเขา ดังโสเครตีสผู้เป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณได้เคยกล่าวไว้ว่า “นักปราชญ์คือคนที่เตรียมตัวตายอยู่เสมอ” นั่นเอง ในขณะที่มนุษย์ทุกๆ ไปจะพยายามหลบหนีจากการคิดค้นหาความหมายของความตาย ในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทางของชีวิต มนุษย์ทั่วไปมักจะใช้ชีวิตราวกับว่า ชีวิตของเขานั้นไม่มีวันสิ้นสุด (แม้แต่ในอนาคตด้วย) มนุษย์บางคนจะถือมาก ๆ ในการที่จะกล่าวถึงคำว่า “ตาย” ส่วนมนุษย์บางพวก เช่น พวกเคร่งศาสนา ก็พยายามที่จะทำให้ความตายเป็นสิ่งไร้ความหมาย โดยพยายามที่จะกล่าวถึงโลกสวรรค์ที่อยู่เหนือชีวิตในโลกนี้ตลอดเวลา มนุษย์เหล่านี้จะคิดว่าความตายไม่ใช่จุดจบของชีวิต แต่จะเป็นการเปลี่ยนสภาพจากชีวิตหนึ่งไปสู่อีกสภาพชีวิตหนึ่ง ไฮเดกเกอร์มีความคิดเห็นต่อทัศนคติของความตายเช่นนี้ว่า เป็นการพูดเล่นลิ้นในแง่ที่ดีของความตาย ไฮเดกเกอร์คิดว่า มนุษย์จำเป็นอย่างที่จะต้องเห็นความจริงที่ว่า ความตายไม่ได้มาถึงตัวมนุษย์ในความหมายธรรมดาๆ อย่างที่เขชอบกล่าวกันลอยๆ ว่ามนุษย์ทุกคนต้องตาย โดยที่ผู้กล่าวไม่ได้มีความคิดอย่างจริงจังที่จะรวมตัวเอง

เข้าไปในความหมายเช่นนั้นด้วย ดังนั้น **มนุษย์แต่ละคนจะต้องสำนึกและยอมรับความจริงที่ว่า ความตายนั้นจะต้องมาถึงตัวมนุษย์ทุกคนไม่เร็วก็ช้าอย่างแน่นอน** เพราะความตายเท่านั้นที่เป็นตัวเชื่อมต่อเหตุการณ์ของชีวิตที่กระจัดกระจายขาดเป็นท่อนๆ ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ให้กลับเข้ามารวมกันเป็นหน่วยเดียวกันอย่างเสร็จสิ้นสมบูรณ์เต็มรูปแบบของชีวิตที่แท้จริง ถ้าเป็นเช่นที่ว่ามันแล้ว การปฏิเสธความตายก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธที่จะทำให้ชีวิตของคนเราเต็มสมบูรณ์ขึ้นมา ไฮเดกเกอร์ถือว่าความตายเท่านั้นที่สามารถจะนำความจริงใจ ความซื่อตรง ความเสมอภาคและความจำกัดของชีวิต เข้าไปสู่วิถีชีวิตมนุษย์ได้ นั่นก็คือ ความตายค่อยๆ ปรากฏตัวเป็นจริงในมนุษย์ทุกคนอย่างเป็นธรรมชาติเหมือนกัน เพียงแต่เร็วหรือช้าต่างกันเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ไฮเดกเกอร์คิดว่า การปฏิบัติต่อความตายไม่ว่าจะอย่างมิดร หรืออย่างศัตรูก็ย่อมจะผิดด้วยกันทั้งคู่ โดยการที่ไฮเดกเกอร์ไม่ยอมรับความคิดของพวกสโตอิก (Stoic) ในสมัยกรีกโบราณที่ยกย่องความตายว่าเป็นตัวเอกที่น่าชื่นชมถึงขนาดคิดว่า การฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่ไม่ผิด สำหรับไฮเดกเกอร์แล้วความตายคือข้อเท็จจริงที่ทำให้ความเป็นศูนย์หรือการสูญสลาย (nothingness) ปรากฏเห็นได้จริงในชีวิตมนุษย์ ความตายจึงไม่ใช่จุดปลายสุดของเส้นชีวิตมนุษย์ แต่ความตายเป็นสิ่งที่แฝงอยู่กับชีวิตมนุษย์ในทุกๆ เสี้ยววินาที และ จากการที่ความตายแฝงอยู่ใกล้ชิดในชีวิตมนุษย์เช่นนี้เอง ความตายหรือการเข้าใจถึงธรรมชาติของความตายอย่างแท้จริงจึงเป็นตัวนำชีวิตมนุษย์ให้ก้าวไปสู่การดำรงชีวิตที่แท้จริง (authentic existence) อันเป็นภาวะที่สิ่งจริงสูงสุด (Being) จะปรากฏตัวออกมาในประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ได้

สรุป

การดำรงชีวิตที่แท้จริงตามความคิดของไฮเดกเกอร์ ก็คือการที่มนุษย์สามารถที่จะเผชิญกับความตายของตัวเองในฐานะที่เป็นความเป็นไปได้อย่างจริงแท้แน่นอนของลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ และการสำนึกเช่นนี้ย่อมทำให้มนุษย์สามารถปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของการยึดติดในวิถีชีวิตและค่านิยมต่างๆ ของสังคมโดยปราศจากการคิดใคร่ครวญด้วยตัวเองเสียก่อนว่าสิ่งเหล่านั้นมีคุณค่าที่แท้จริง ถูกต้องและเหมาะสม ควรแก่การยึดถือเข้ามาเป็นวิถีชีวิตของตนเองหรือไม่ เพียงใด เมื่อเวลา que ความตายปรากฏให้เห็นอยู่ในชีวิตประจำวันนั้น คนทั่วๆ ไป (das man) จะมองความจริงของความตายว่าเป็นธรรมชาติที่คลุมเครืออันไม่สามารถที่จะเข้าใจได้เลย แม้คนทั่วๆ ไปจะอ่านข่าวเกี่ยวกับความตายในหน้าหนังสือพิมพ์ทุกวัน แม้คนจะไปงานศพทุกคืน แม้มนุษย์จะสังเกตถึงขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับความตายที่คนทั่วไปสร้างขึ้นมา แต่มนุษย์ก็จะใช้กลอุบายต่างๆ ในการหลอกตนเองโดยพยายามปิดบังความจริงเกี่ยวกับความตายของเขาให้กลายเป็นสิ่งนามธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเขาเลย เช่น การพูดว่า “คนทุกคนต้องตาย” โดยไม่คิดรวมตัวเองเข้าไปร่วมในความจริงนี้ด้วย การที่มนุษย์ทั่วๆ ไปพยายามที่จะหลบหนีความจริงของชีวิตในส่วนของความตายของเขาเองเช่นที่ว่ามัน จะทำให้มนุษย์เกิดความแปลกแยกตัวออกจากภาวะจริงสูงสุด ซึ่งเป็นพื้นฐานชีวิตของสรรพสิ่งทั้งหลาย

รวมทั้งมนุษย์ด้วย เพราะความเป็นศูนย์หรือการสูญสลาย (nothingness) นั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของภาวะจริงสูงสุด การปฏิเสธปรากฏการณ์ของความตายของชีวิตก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธความเปลี่ยนแปลงหรือความสูญสลาย ซึ่งจะหมายถึงการปฏิเสธภาวะจริงแท้สูงสุดของโลก และมนุษย์นั่นเอง และการปฏิเสธภาวะจริงสูงสุด ก็คือ การปฏิเสธตัวเองที่แท้จริง และในกรณีเช่นนี้ มนุษย์จะเกิดความรู้สึกแปลกแยก (alienated) คือ ไม่รู้สึกเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงอีกต่อไป ดังนั้น การเข้าใจถึงความตายอย่างแท้จริงว่าสำหรับมนุษย์ทุกคนแล้ว ทุกอดีตไม่ใช่สิ่งที่ปลดปล่อยออกไปจากตัวเขา แต่อดีตยังเป็นสิ่งที่เขาจะต้องเผชิญด้วยในฐานะที่เป็นสภาพการณ์ ซึ่งเขาได้สร้างสรรค์ให้เป็นจริงขึ้นมาด้วยการกระทำของตัวเองอนาคตก็ไม่ใช่สิ่งที่ยังไม่เกี่ยวข้องกับตัวเขาเลยด้วยเช่นกัน เพราะอนาคตเป็นสิ่งที่เพิ่งจะมาถึงปัจจุบันโดยอาศัยลักษณะอันจำกัดของมนุษย์ ซึ่งก็คือความตาย อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต ถึงแม้ว่าจะยังไม่ทราบเวลาที่แน่นอน แต่ความตายก็เป็นส่วนหนึ่งที่แฝงอยู่ในเวลาปัจจุบันด้วยเช่นกัน ดังนั้น สำหรับมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่อย่างแท้จริงจะถือความตายเป็นมรณานุสติ ในการเข้าใจความเป็นตัวของเขา และในการดำเนินชีวิตที่แท้จริงอย่างเป็นอิสระจากฝูงชนในสังคมรอบตัว โดยคิดเสมอว่า เขาต้องตายด้วยตัวเขาเอง ไม่มีใครสามารถตายแทนเขาได้ ประสบการณ์ของความตายนั้น เขาจะเป็นผู้รับรู้โดยตรงแต่ผู้เดียว ไม่ว่าจะเป็นความสงบหรือเป็นความทุกข์ทรมานก็ตาม ดังนั้น ขณะที่เขายังมีชีวิตอยู่นั้น เขาจึงจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเองแทนที่จะต้องไปทำตามผู้อื่นภายนอกอยู่ตลอดเวลา คุณค่า ความหมาย หรือหลักเกณฑ์ใดที่เขายอมรับจากสังคม ก็คือสิ่งที่เขาคิดพิจารณาด้วยตนเองอย่างถ่องแท้แล้วว่ามีความหมายที่แท้จริง ส่วนความหมายหรือค่านิยมใดของสังคมที่เขาปฏิเสธ เขาก็คิดพิจารณาด้วยตนเองเช่นเดียวกันว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมจะรับมาไว้ในวิถีชีวิตของเขา การที่เขาดำเนินชีวิตเช่นนี้ได้ ก็เพราะเขาจะรู้สึกถึงความเป็นอิสระของเขาเต็มที่เมื่อเขานึกถึงความตายของตัวเองว่า “เราตายของเราคนเดียว คนอื่นไม่เกี่ยวข้อง” ดังนั้นการดำเนินชีวิตของมนุษย์แต่ละคนเมื่อสำนึกถึงความจริงเกี่ยวกับความตายของตัวเองแล้ว ก็จะมีเป็นตัวของตัวเอง ตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ในชีวิตอย่างเสรีโดยไม่ให้สังคมมาเป็นตัวกำหนดเสียหมดทุกอย่าง เขามีชีวิตอย่างมีความหมายและคุณค่าที่แท้จริงโดยมีปัญญาตัวเองเป็นผู้กำหนด เหมือนกับคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า “อัตตาทิ อัตตโนนาโ - ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน” นั่นเอง ถึงแม้ว่าไฮเดกเกอร์จะไม่ได้มีจุดประสงค์แบบเดียวกับพระพุทธองค์ก็ตาม

บรรณานุกรม

- Barrett, William. 1983. **What is Existentialism?**. New York: Grove Press.
- Blackham, H. J. 1997. **Six Existentialist Thinkers**. New York: Routledge.
- Heidegger, Martin. 1962. **Being and Time**. John Macquarrie and Edward Robinson, translators. New York: Harper & Row.
- Heinemann, F. H. 1968. **Existentialism and the Modern Predicament**. New York: Harper Torchbook.
- Steiner, George. 1990. **Heidegger**. London: Fontana Press.